

Розділ 2

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

CHAPTER 2

THEORY AND PRACTICE OF EDUCATION

УДК 378.011.3-051:373.3]:8

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-78-85

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Вашуленко Микола Самійлович

доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: vashulenkoms@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6332-6604

Зенченко Тетяна Федорівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: tatianazenhenko@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-3589-4780

У статті розкрито практичні аспекти запровадження мовно-літературної галузі в Новій українській школі, сформульовано рекомендації щодо підготовки майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти. Охарактеризовано формування парадигми ключових і предметних компетентностей в умовах реформування освіти. Здійснено аналіз засвоєння учнями початкових класів описових і виражальних функцій прикметників у процесі продукування текстів різних стилів, виявлено проблеми використання прикметників в усному й письмовому мовленні, запропоновано шляхи формування в учнів здатностей до продукування зв'язного мовлення в сучасних умовах.

Ключові слова: компетентності, початкова освіта, прикметник, мовлення, майбутні вчителі початкових класів.

Постановка проблеми. У контексті трансформації України в політичне, економічне і культурне життя Європейського освітнього простору, конкуренції в усіх сферах діяльності важливим вектором державної політики є реформа освіти з фокусуванням на національні пріоритети – Нова українська школа (НУШ).

Систему національних цінностей відображено в культурі й освіті. Кожна людина є носієм цінностей власних і загальнонародних. З огляду на це доречною вважаємо згадати вислів державного й політичного діяча Президента НАПН України В. Кременя: «Дуже часто поняття «суспільство знань» обмежують виключно або переважно його інформаційною складовою... Але підкреслимо, що вирішальним чинником суспільства знань буде Людина, здатна діяти на основі здобутих знань, на основі практичного їх використання. Сформуємо таку людину через освіту – будемо мати перспективу утвердити суспільство знань, діяльність якого, в цілому і у різних сферах зокрема буде організована на основі знань» [3, с. 5]. Освітній процес закладу загальної середньої освіти, і початкової школи зокрема, орієнтовано на формування компетентностей, дієвість і практичні результати («акцент із вивчати перенесено на те, як діяти»). Особистісні досягнення учня є принципово важливими для життя в умовах швидких змін, запровадження нових технологій, нових вимог до особистості.

Аналіз досягнень першого випуску учнів початкової школи НУШ засвідчив, що запровадження реформи сприяло формуванню гармонійної особистості з активною життєвою позицією, здатної змінювати світ навколо себе. Початкова освіта, яка має прямий і опосередкований вплив на попередні й наступні рівні освіти, є фундаментом для вступу дитини в соціокультурний та

освітній простір, спрямований на формування ключових і предметних компетентностей, необхідних для подальшого успішного навчання та самореалізації дитини як особистості. З огляду на це навчання учнів у початковій школі має враховувати й реалізовувати нові ідеї раніше й активніше, ніж інші рівні загальної середньої освіти.

Значною перешкодою якості сучасної початкової освіти є складнощі в запровадженні практичних аспектів викладання мовно-мовленнєвого курсу в Новій українській школі до освітнього процесу підготовки майбутніх учителів в умовах воєнного стану, віддаленого режиму навчання, сучасних реалій віялових відключень світла, пов'язаних із руйнуваннями об'єктів критичної інфраструктури в різних регіонах України. Подолання складнощів у процесі навчання разом із викладачами зумовлює подальший процес усвідомлення власних можливостей, здатності до самовдосконалення протягом життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні освітні реформи актуалізують ґрунтовне навчання, осмислення і творче використання вітчизняного досвіду. Особливо важливим у цьому контексті є звернення до науковців і методистів другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (В. Бадер, Л. Варзацька, М. Вашуленко, О. Вашуленко, І. Гудзик, С. Дубовик, Т. Лазаренко, М. Львов, К. Пономарьова, Н. Скрипченко, М. Стельмахович, В. Собко, О. Хорошковська й ін.), учених-дослідників фахових аспектів діяльності вчителів-філологів (З. Бакум, О. Біляєв, Н. Голуб, Н. Дика, О. Єременко, С. Караман, О. Караман, О. Кучерук, Г. Кузнецова, Л. Мацько, С. Омельчук, Н. Остапенко, М. Пентилок та інші), мовленнєвих і комунікативних умінь студентів закладів вищої освіти (Л. Бірюк, В. Борисенко, О. Горошкіна, К. Климова, О. Копусь та інші), що викликало позитивні зміни в сучасній початковій та вищій освіті, стимулювали пошук і розроблення нових підходів до її розвитку.

Водночас проблеми розуміння сутності компетентнісного підходу, характеристики ключових і предметних компетентностей, оновлених технології формування і вимірювання залишаються такими, що потребують обговорення й подальшого вдосконалення.

Структура оновленого мовно-мовленнєвого шкільного курсу в Новій українській школі сприяє формуванню комунікативної особистості учня початкових класів, оскільки передбачає застосування вчителем сучасних форм навчальної діяльності, які реалізують комунікативний, дидактичний і культурологічний аспекти викладання, забезпечують соціалізацію школярів.

Проблеми реформування шкільної мовної освіти, що розпочинаються з початкової ланки, мають вирішуватися в тісній співпраці класоводів з учителями-словесниками. «Тільки за умови професійного спілкування вчителів початкових класів, по суті, першовчителів рідної мови, з педагогічним колективом основної школи можна буде чекати істотних досягнень у результативності і дієвості шкільної мовної освіти, реалізації поставлених перед нею сучасних цілей» [1, с. 64]. Безумовно, мовленнєві компетентності учнів формуються одночасно й паралельно з мовними й комунікативними. В початковій школі має формуватися гостра потреба учнів у спілкуванні, створенні комунікативних ситуацій. Оскільки головним завданням української мови є «підготовка мовно грамотної людини з високим рівнем комунікативної компетентності, що ґрунтується на системі знань про мову та її граматичну будову, самобутньої мовної особистості, яка має значний словниковий запас, засвоїла основні норми літературного мовлення, здатна вільно виражати свої думки та почування в усній і писемній формі, у будь-якому стилі та жанрі, що якнайкраще відповідають ситуації спілкування...» [9, с. 29].

Мета статті полягає в з'ясуванні особливостей формування в учнів здатностей до вдосконалення зв'язного мовлення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Значні здобутки вклала історико-педагогічна наука в розвиток загальної середньої освіти в радянські часи і добу державної незалежності України. Безсумнівно, разом з іншими рівнями загальної середньої освіти акцентували увагу дослідників на початкову освіту як основу подальшої освіти та розвитку особистості дитини.

Проте початкова освіта пострадянської України та аналогічні заклади Західної Європи мали певні суперечності, зокрема, між:

- тенденцією вирівнювання вітчизняних модернізаційних процесів в освіті з європейським досвідом реформування школи та недостатністю відповідних фундаментальних досліджень;
- наявністю практичного реформування загальної освіти в Європі ХХ–ХХІ ст. і науковим їх обґрунтуванням в Україні;

– накопиченими знаннями про шкільні реформи в Україні і за кордоном та відсутністю затвердженої цілісної науково обґрунтованої реформи концепції виховання;
– об'єктивною потребою держави і суспільства в ефективності реформування освіти та знову ж таки недостатністю фундаментальних досліджень;
– необхідністю науково обґрунтованого освітнього менеджменту початкової школи та недостатніми дослідженнями комплексної структури організації зазначеного процесу [9].

Ключовою зміною для учнів сучасної початкової школи (Нової української школи) є переорієнтування освітнього процесу з опанування теоретичних знань на формування компетентностей – Нова українська школа акцентує увагу не на обсязі засвоєних знань, а на здатності учнів їх використовувати (відповідно до Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя).

У сучасних західноєвропейських країнах розроблено нову Концепцію підготовки вчителя, яка є так званим «навчанням, повернутим до шкільної крейди». Основна ідея – опанування тих знань, які відповідають реальним потребам освіти в умовах динамічних змін, приділення окремої уваги профільним компонентам навчальних планів, оптимізація вивчення різних тем, їх оновлення і візуалізація відповідно до визначених вимог кожного рівня освіти, сучасних можливостей кожного здобувача і педагога [12].

Парадигма ключових і предметних компетентностей забезпечує інтегроване поєднання освітніх рівнів Національної рамки кваліфікацій і освітніх ступенів між собою, сприяє раціональному формуванню змістового наповнення освіти у відповідності з очікуваними результатами кожного рівня (ступеня), з поступовим ускладненням їх. Компетентнісний підхід дає можливість у програмних результатах передбачити процес формування особистості учня, у тому числі й тих складників якості освіти, які раніше не вимірювалися. Відтак, компетентнісно орієнтована освіта використовує попередній етап опанування особистісно орієнтованої, діяльнісної бази, забезпечує прогнозований результат, формулює мету, зміст, мотивацію, ключові й предметні (якщо для вищої школи – фахові) компетентності відповідно до очікуваного результату (програмних результатів навчання, обрахованих у термінах навчання).

Засади впровадження компетентнісного і діяльнісного підходів у практику шкільного навчання відображено в Державних стандартах освіти, підручниках, навчально-методичних посібниках (насамперед, електронних), розроблених й постійно оновлювальних методичних рекомендаціях тощо. Утілення ключових і предметних компетентностей у змісті початкової шкільної освіти здійснюється під час виявлення можливостей конкретного предмета: сукупність компетентностей відбивається в цілях Державного стандарту початкової освіти, в освітніх і навчальних програмах, у державних вимогах до освітніх досягнень учнів, їх оцінюванні. Відтак, саме останній складник змісту дає вчителю чітке розуміння того, що має бути результатом вивчення програмового матеріалу.

Модернізація початкової освіти, спрямована на реформації в освітній діяльності Нової української школи, охоплює засвоєння мовних норм, формування мовленнєвих умінь і навичок, підвищення рівня культури українського мовлення. Реалізація завдань з удосконалення якості освітнього процесу початкової школи неможлива без удосконалення роботи над систематичним збагаченням словникового запасу учнів як одного з важливих чинників їхнього загального розвитку. Навчання рідної мови в початковій школі передбачає взаємозв'язок вивчення мовного матеріалу та постійної цілеспрямованої роботи над розвитком усного і писемного мовлення, що забезпечує формування й розвиток мовленнєвих умінь і навичок упродовж усього навчання.

З огляду на це майбутні вчителі початкової школи мають усвідомлювати взаємовплив учнів початкової школи і педагогічного колективу, реалізовувати концептуальні засади, цілі, завдання системи освіти в професійній діяльності. Саме вчитель початкової школи забезпечує наступність для учнів із дошкільним періодом дитинства, програмує подальше формування особистості учня, інтелектуальний і соціальний його розвиток. У процесі навчальної діяльності (компетентність «уміння вчитися») сприяє опануванню організаційних, логіко-мовленнєвих, пізнавальних і контрольно-оцінних умінь й навичок, набуттю особистого досвіду культури поведінки в соціальному та природному оточенні, спільної навчальної та позанавчальної творчої діяльності. «У початковій школі закладаються основні моральні цінності, норми поведінки, починається формування особистості, яка усвідомлює себе частиною суспільства і громадянином своєї держави.

Розвиваються комунікативні здібності дитини, що дозволяють їй інтегруватися в суспільство, сприяють формуванню вмінь спілкуватись...» [4, с. 66].

Реалізацію комунікативної компетентності як готовності до спілкування в соціумі, до подальшого здобуття знань з інших предметів закладено в змісті мовно-літературної освітньої галузі. Державним стандартом початкової загальної освіти окреслено зміст і зазначено державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Парадигма ключових і предметних компетентностей, зорієнтована на цінності знання, інтегрує в собі нові засади початкової загальної освіти, які скеровують учня від незнання до свідомого знання й практичного користування ним. Саме це спрямування (практичне) в навчанні рідної мови має «забезпечити формування мовної особистості — людини, яка вільно й легко висловлюється з будь-яких питань, виявляючи високий рівень мовної культури, дбаючи про якість свого мовлення» [1, с. 3].

Зазначимо, що в Державному стандарті й оновлених програмах з української мови, з української мови і літературного читання передбачено необхідний обсяг знань, умінь, здатностей, що забезпечують формування в учнів ключових і предметних компетентностей, зокрема й на змістовій основі прикметника, які сприяють мовленнєвому й особистісному розвитку школярів. Для розвитку вмінь школярів вільного володіння прикметниками, сприймання і запам'ятовування, користування в навчальній діяльності і повсякденному спілкуванні наголошуємо на важливості підготовки майбутніх учителів до використання в практичній діяльності художніх текстів, які мають на меті виконання мовних, країнознавчих або морально-етичних завдань.

У процесі формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкових класів особливе місце належить і підготовці їх до роботи з формування в учнів комунікативних умінь. Зауважимо, використання і створення методичних комплектів з української мови має охоплювати не тільки чинні підручники, рекомендовані науково-методичні журнали, посібники, а й сучасні аудіовізуальні електронні засоби, що сприятимуть активізації образного мислення школярів, усвідомленню й уживанню нових відтінків значень прикметників і сталих словосполучень із ними, для прикладу: персоніфікація літературних творів, відеозвернення письменників, унесених до програми літературного читання, спільне з учнями виконання творчих проєктів, використання інтеграції галузей.

З метою визначення якісних і кількісних показників правильності й доречності вживання прикметників у мовленні учнів початкових класів було проаналізовано учнівські твори художнього й наукового стилів (усної, так і писемної форм) й порівняно одержані результати з аналогічними дослідженнями, проведеними в 2015 році, – перед запровадженням реформи НУШ (усього було проаналізовано 120 творів). Учням на уроках розвитку зв'язного мовлення було запропоновано скласти письмовий опис пори року у художньому й науковому стилях, визначити прикметники, охарактеризувати, утворити синонімічні ряди до прикметників, створити висловлювання з уживанням прикметників у прямому й переносному значеннях.

Для аналізу було використано роботи учнів 3–4-их класів, оскільки вони уможливили визначення результатів засвоєння прикметника як означуваного слова і виражального засобу. Саме в цей період усні й писемні висловлювання учнів характеризуються більшою розлогістю, самостійністю, що певною мірою зумовлено й значним розширенням їхнього активного словника (за свідченням сучасних дітей, певною мірою завдяки розширенню спілкуванню в месенджерах).

Результати спостережень, проведені в 2022 році, було представлено для узагальнення студентами, що здобувають освіту за дуальною формою (на робочому місці вчителя початкових класів), над формуванням умінь учнів 3–4-их класів виявляти прикметники 3-поміж інших частин мови, розпізнавати їх у тексті дають змогу визначити результативність навчання в таких показниках (за результатами попереднього дослідження 2015 року): 63 % учнів змогли правильно визначити прикметники в тексті, поставити до них питання, проте лише 27 % школярів безпомилково здійснили морфологічний розбір прикметників, знайдених у тексті, 30 % учнів подекуди допускали помилки у визначенні прямого й переносного значення прикметників (але не можна було засвідчити повне нерозуміння прямого й переносного значень).

Було запропоновано й завдання на створення синонімічних рядів до прикметника. На жаль, 35 % учнів не змогли дібрати більше одного – двох синонімів, проте 42 % учнів змогли створити синонімічні ряди з 3–4 слів за допомогою вчителя й наочності (малюнків, мультимедійних

зображень предметів, ознаки яких необхідно було описати). За результатами аналогічних досліджень 2022 року безпомилковість виокремлення прикметників у тексті фактично залишилася на тому ж рівні, що і в 2015 році; правильність здійснення морфологічного розбору виокремлених із тексту прикметників зросла до 32 %; помилки у визначенні прямого й переносного значення прикметників в загальному не змінилися. Створення синонімічних рядів до поданого прикметника подолали вже 40 % учнів, але водночас не змогли дібрати більше одного – двох синонімів без допомоги вчителя (асистента вчителя), незважаючи на роботу з візуалізованими матеріалами – презентаціями, відеороликами, завданнями з доповненою реальністю.

Також було проаналізовано усні й письмові твори учнів 3–4-их класів у художньому й науковому стилях з метою визначення частотності використання в них прикметників. Результати здобутих даних наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Використання учнями 3–4 класів прикметників у зв'язних висловлюваннях (у %)

№	Уживання прикметників	Художній		Науковий	
		Усний	Письм.	Усний	Письм.
		2015/2022	2015/2022	2015/2022	2015/2022
1	Використання синонімів	0,3/0,4	0,2/0,3	-	-
2	Прикметники у переносному значенні	3/4	1/2	-	-
3	Стилістично забарвлені прикметники	4/4	2/3	3/3	4/5
4	Кількість порівнянь	2/2	1/3	-	-

Параметри усних і письмових зв'язних висловлювань було визначено за такою методикою: визначали у відсотках прикметники в кожному тексті від загальної кількості слів, а потім знаходили середнє арифметичне для кожного учня.

Як бачимо, показники вживання прикметників-синонімів симетрично збільшуються в художніх текстах, прикметники-антоніми вжито учнями лише в текстах наукового стилю (2015/2022 роки), порівняння з прикметниками – тільки в науковому, стилістично забарвлені прикметники наявні в текстах як художнього, так і наукового стилів, але в письмових висловлюваннях учнів 2022 року спостерігаємо підвищення якості висловлювань за рахунок прикметників-синонімів, прикметників у переносному значенні, стилістично забарвлених прикметників, що характеризує поширеність спілкування учнів у соціальних мережах, месенджерах, а відтак, і позитивну динаміку письмового мовлення, можливість подумати, пригадати, сформулювати, перефразувати – і тільки після всіх зазначених дій натиснути «відправити повідомлення».

З огляду на вимоги Типової програми було здійснено перевірку вмінь учнів зіставляти тексти, порівнювати й аналізувати тексти та їх стилістичні особливості, визначати наявність у них індивідуалізованих, експресивних мовних засобів (прикметників), аналізувати тексти в соціальних мережах, блогах (реалізація змістової лінії «Досліджуємо медіа», яка «спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти») [7].

Освітній процес, що передбачає з-поміж іншого «дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування у школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя»; оволодіння учнями виражальними й образними засобами рідної мови сприяє ознайомленню учнів із багатством образних слів, спеціальних зворотів мови, формує здатності до вживання саме ті слова і вирази, які найбільш точно й доречно передають мету висловлювання. Створення текстів-описів, розповідей або роздумів з елементами опису (наприклад, сучасних простих медіапродуктів (листівок, запрошень, sms-повідомлень, фотоколлажів-привітань, а далі й створення письмових повідомлень, малих фольклорних форм) вимагає значної кількості мовленнєвих зображувальних засобів, найпоширенішими з яких у мовленні учнів початкових класів є епітети, виражені прикметниками. Варто зауважити, що студенти, які навчаються за дуальною формою навчання і працюють у закладах початкової освіти, висновкували, що розвиток умінь і

навичок правильно вживати прикметники в стилістично диференційованих зв'язних висловлюваннях позитивно впливає на підвищення загального рівня мовленнєвого розвитку молодших школярів. Учні усвідомлюють комунікативне завдання мовлення, свідоміше обирають виражальні мовні засоби для розв'язання його, набувають більшої творчої самостійності, що спостерігається і під час ранкових зустрічей, і під час інтегрованих уроків та й у позанавчальному спілкуванні.

Сьогоднішні умови воєнного стану, віддаленого навчання і комунікування в електронному освітньому середовищі спонукає науковців і методистів залучати до підготовки майбутніх учителів початкової школи різні медійні ресурси: від електронних підручників і відеозанять до методичних рекомендацій, виступів, розташованих на освітніх ресурсах не тільки Міністерства освіти і наук України, студії онлайн-освіти «Educational Era» (знайома всім студентам Ed-Era), платформи «Уміти», а й в соціальних мережах.

Висновки. Проведені спостереження дали змогу дійти висновків щодо недостатнього рівня розвитку емоційності й образності мовленнєвої діяльності учнів в усіх видах продуктивної мовленнєвої діяльності — у процесі створення власних усних і письмових зв'язних висловлювань: спостерігається подекуди немотивоване використання синонімічних ознак, недоцільне уживання прикметників за їх стилістичними особливостями. Аналіз експериментальних даних, обговорення проблеми з фахівцями-практиками (вчителями), студентами, що здобувають освіту за дуальною формою навчання, засвідчили необхідність підвищення уваги майбутніх учителів до практичної діяльності: інтерактивних вправ на засвоєння учнями прикметникової синонімії, антонімічних пар, уживання прикметників у переносному значенні; що сприятиме вирішенню подальших проблем у створенні усних і письмових текстів описового характеру, труднощі під час виконання завдань комунікативного спрямування з використанням прикметників як виражальних засобів мови. Наголошуємо, що формування мовленнєвої і комунікативної компетентності учнів початкових класів залежить від тісного взаємозв'язку усного й писемного мовлення, отже, здійснення роботи з розвитку усного й писемного мовлення учнів має бути на кожному уроці.

Водночас необхідно зазначити, що лінгводидактичний аспект удосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів до усвідомлення учнями образних засобів, насамперед прикметників, для продукування зв'язних висловлювань у спеціальній літературі з огляду на сучасні складні умови співпраці вчителя початкових класів із учнями потребує додаткових досліджень і розроблення вправ, зокрема для роботи учнів у мережі.

Висвітлення окресленої проблематики в сучасній лінгводидактиці початкової освіти, необхідність реагування на виклики воєнного часу в процесі практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи зумовлює необхідність створення додаткових тренажерів із тренувальними вправами, які варто реалізувати у віддаленому режимі роботи з метою створення для учнів зручного освітнього середовища, запровадження рольових комунікативних ситуацій із метою відповідного емоційного налаштування, врівноваження учнів, попередження стресових ситуацій, розроблення відповідного дидактичного матеріалу — підготовка майбутніх учителів до роботи щодо засвоєння прикметника з огляду на узагальнену мету — формування гармонійної мовної особистості.

Список використаної літератури

1. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**
2. Вашуленко О. В. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2013. С. 13–17.
3. Кремень В. Г. Якісна освіта: вимоги XXI століття. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2013. № 4. С. 4–11.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
5. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 // Український центр оцінювання якості освіти. 2019. URL: https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf.
6. Програми для початкової школи. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/onovleni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli-1-4-klasiv> (дата звернення: 01.10.2022).
7. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3–4 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).

8. Студія онлайн-освіти «Educational Era». URL: <https://www.ed-era.com/mon.html>. (дата звернення: 01.10.2022).
9. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**
10. Havrylenko T., Doroshenko T., Vykhrushch V., Hurkova T., Bykov I., Zenchenko T. Primary Education in Ukraine. History and European Priorities. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. 13(4). С. 652–668. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/503>, URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3649>.
11. National Standards for Family-School Partnerships. National PTA. URL: <https://www.pta.org/home/runyourpta/National-Standards-for-Family-School-Partnerships> (дата звернення: 01.10.2022).
12. Visual literacy. URL: <http://www.scholastic.com/teachers/lesson-plan/what-do-i-see-what-do-i-know-visual-literacy> (дата звернення: 01.10.2022).

TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO TEACH LANGUAGE AND LITERARY EDUCATION

Vashulenko Mykola

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Theory and Methods of Primary Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Zenchenko Tetiana

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The article considers the problems of transformation into the political, economic, and cultural life of Ukrainian society, aggregation, and competition in all spheres of activity, an important vector of state policy is education reform, taking into account national priorities — the New Ukrainian School.*

A significant obstacle to the quality of modern primary education is the difficulty in introducing the practical aspects of the New Ukrainian School into the educational process of training future teachers in the conditions of martial law, remote learning regime, modern realities of fan power outages associated with the destruction of critical infrastructure facilities in various regions of Ukraine. Overcoming difficulties in the learning process together with teachers determines the further process of realizing one's capabilities, and the ability to self-improvement throughout one's life.

Purpose. *The article aims to clarify the peculiarities of the shaping of students' abilities to improve coherent speech in modern conditions.*

Methods. *Observation, psychological and pedagogical analysis, analogy, induction, deduction, and comparative analysis were used.*

Results. *Modern educational reforms actualize thorough learning, understanding, and creative use of national experience. Particularly important in this context is the appeal to scientists and methodologists of the second half of the 20th — beginning of the 21st century. (V. Bader, L. Varzatska, M. Vashulenko, O. Vashulenko, I. Gudzik, S. Dubovik, T.N. Lazarenko, M. Lviv, K. Ponomaryova, N. Skrypchenko, M. Stelmakhovich, V. Sobko, O. Khoroshkovska etc.). At the same time, the indicated problems of understanding the essence of the competence approach, the characteristics of key and subject competencies, and updated technologies of formation and measurement remain those that require discussion and further improvement.*

The structure of the updated language and speech school course at the New Ukrainian School contributes to the formation of the language and speech personality of the elementary school student, as it involves the use by the teacher of types of educational activities that implement communicative, didactic and cultural aspects, ensure the socialization of schoolchildren.

To determine the qualitative and quantitative indicators of the correctness and appropriateness of the use of adjectives in the speech of younger schoolchildren, student works of artistic and scientific styles (both oral and written) were analyzed and compared with similar studies conducted in 2015 — before the introduction of the reform of the National Academy of Sciences (a total of 120 works were analyzed). As we can see, the indicators of the use of adjectives-synonyms increase symmetrically in artistic texts, adjectives-antonyms are used by students only in texts of scientific style (2015/2022 years), comparison with adjectives is only in scientific, stylistically colored adjectives are present in texts of both artistic and scientific styles, but in the written statements of students of 2022, we observe an increase in the quality of statements due to synonymous adjectives, figurative adjectives, stylistically colored adjectives, which characterizes the

prevalence of students' communication in social networks, messengers, and therefore, the positive dynamics of written speech.

Conclusion. The coverage of the outlined issues in the modern language didactics of primary education during the practical training of future primary school teachers necessitates the creation of additional simulators with training exercises that should be implemented in the remote work mode to create a convenient educational environment for students, appropriate emotional adjustment, balance, avoidance of stressful situations, the development of appropriate didactic material for work on learning adjectives with regard to the general goal — the creation of a harmonious linguistic personality.

Keywords: Competence, Personality of Primary School Education, Assessment, Self-Assessment, Commitment to Self-Assessment.

References

1. Vashulenko, M. S. (2010). Lihvodiyaktychni oriientyri suchasnoi pochatkovoï movnoi osvity v Ukraini [Linguodidactic guidelines of modern primary language education in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Bulletin of Lviv University*, 50, 57–65. [in Ukrainian].
2. Vashulenko, O. V. (2013). Emotsiino-tsnisna skladova u strukturii chytatskoi kompetentnosti molodshoho shkoliara [Emotional and value component in the structure of reading competence of junior schoolchildren]. *Pochatkova shkola – Primary school*, 13–17. [in Ukrainian].
3. Kremen, V. H. (2013). Yakisna osvita: vymohy XXI stolittia [Quality education: requirements of the XXI century]. *Dyrektoř shkoly, litseiu, himnazii – Director of school, lyceum, gymnasium*, 4, 4–11. [in Ukrainian].
4. Ovcharuk, O. V. (Ed.). (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniï osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy [Competence-based approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects]*. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
5. Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2018 [National report on the results of the international study of the quality of education PISA-2018]. (2019). *Ukraiïnskyi tsentr 93 otsiniuvannia yakosti osvity – Ukrainian Center for Educational Quality Assessment*. URL: https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf. [in Ukrainian].
6. Prohramy dlia pochatkovoï shkoly [Programs for primary school]. (n.d.). *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/onovleni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli-1-4-klasiv>. [in Ukrainian].
7. Savchenko, O. Y. (n.d.). Typova osvitnia prohrama dlia 3–4 klasiv [Typical educational program developed under the guidance for 3–4 grades]. *mon.gov.ua*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>. [in Ukrainian].
8. Studiiia onlain-osvity «Educational Era» [Online education studio «Educational Era»]. *www.ed-era.com*. URL: <https://www.ed-era.com/mon.html>. [in Ukrainian].
9. Fedorenko, V., & Skurativskyi, L. (2006). Metodichni rekomendatsii shchodo vyvchennia ukraïnskoi (ridnoi) movy u 2006–2007 navchalnomu rotsi [Methodological recommendations for studying the Ukrainian (native) language in the 2006–2007 academic year]. *Dyvoslovo – Divoslovo*, 8, 29–40. [in Ukrainian].
10. Havrylenko, T., Doroshenko, T., Vykhreshch, V., Hurkova, T., Bykov, I., & Zenchenko, T. (2021). Primary Education in Ukraine. *History and European Priorities. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(4), 652–668. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/503>, URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3649>.
11. National Standards for Family-School Partnerships. (n.d.) *National PTA* URL: <https://www.pta.org/home/runyourpta/National-Standards-for-Family-School-Partnerships>
12. Visual literacy. (n.d.). URL: <http://www.scholastic.com/teachers/lesson-plan/what-do-i-see-what-do-i-know-visual-literacy>

Отримано редакцією 2.10.2022 р.